



Pokrajinski
ombudsman



DVE GODINE PRIMENE ZAKONA O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA

Izveštaj Pokrajinskog ombudsmana Autonomne Pokrajine Vojvodine

2011. god.

**IZVEŠTAJ SE ZASNIVA NA PODACIMA KOJE SU DOSTAVILE
JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE NA TERITORIJI AP
VOJVODINE ZAKLJUČNO SA 15. JULOM 2011. GODINE.**

**POKRAJINSKI OMBUDSMAN NE SNOSI ODGOVORNOST ZA
EVENTUALNU NETAČNOST IZNETIH PODATAKA.**

Sadržaj:

DVE GODINE PRIMENE ZAKONA O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA	3
OBLAST OBRAZOVANJA.....	5
I. Proglašenje obrazovno-vaspitnih ustanova za ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine	5
II. Podnošenje zahteva za prenos osnivačkih prava	6
III. Kontakti između nacionalnih saveta i jedinica lokalne samouprave u postupku izbora školskog odbora i direktora škole	7
IV. Predlozi osnivaču za osamostaljivanje izdvojenog odeljenja škole u kojem se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine.....	9
OBLAST KULTURE	10
I. Proglašenje ustanova kulture za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine.....	10
II. Imenovanje članova upravnog odbora u ustanovama kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine i izmena osnivačkih akata ustanova kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine.....	11
III. Prenošenje osnivačkih prava nad ustanovama kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine na nacionalni savet nacionalne manjine	12
IV. Traženje predloga od nacionalnih saveta nacionalnih manjina kod dodele sredstava putem javnog konkursa ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture	13
V. Traženje predloga nacionalnih saveta nacionalnih manjina za dodelu sredstava putem javnog konkursa pravnim i fizičkim licima za informisanje na jezicima nacionalnih manjina	14
VI. Prenos osnivačkih prava nad ustanovama koje obavljaju javno informisanje isključivo na jeziku nacionalne manjine	14

DVE GODINE PRIMENE ZAKONA O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA

Zaštita prava nacionalnih manjina u Republici Srbiji zagarantovana je Ustavom Republike Srbije. Na osnovu člana 14 **Ustava** Republike Srbije, ("Sl. glasnik RS", br. 98/2006), Republika Srbija štiti prava nacionalnih manjina te se pripadnicima nacionalnih manjina radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta jemči posebna zaštita. Član 75 Ustava uređuje da se pripadnicima nacionalnih manjina, pored prava koja su Ustavom zajemčena svim građanima, jemče i dodatna, individualna ili kolektivna prava. Individualna prava ostvaruju se pojedinačno, a kolektivna u zajednici sa drugima, u skladu sa Ustavom, zakonom i međunarodnim ugovorima. Putem kolektivnih prava pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, obaveštavanje i službenu upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom. Ustav dalje uređuje da radi ostvarenja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina ("Sl.list SRJ", br. 11/2002, "Sl.list SCG", broj 1/2003- Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", broj 72/2009-dr. zakon) u članu 19 uređuje da pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati nacionalne savete radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti upotrebe jezika i pisma, obrazovanja, informisanja i kulture, da saveti mogu da imaju najmanje 15 a najviše 35 članova, u zavisnosti od ukupnog broja pripadnika nacionalne manjine i da se biraju na period od četiri godine. Nadležni državni organ vodi Registar izabranih saveta. Nacionalni savet predstavlja nacionalnu manjinu u oblasti službene upotrebe jezika, obrazovanja, informisanja na jeziku nacionalne manjine i kulture, učestvuje u procesu odlučivanja ili odlučuje o pitanjima iz tih oblasti i osniva ustanove iz ovih oblasti. Organi države, teritorijalne autonomije ili jedinice lokalne samouprave, prilikom odlučivanja o pitanjima u navedenim oblastima dužni su da zatraže mišljenje saveta. Deo ovlašćenja iz pomenutih oblasti može se poveriti savetima, a država će obezbediti finansijska sredstva potrebna za vršenje ovih nadležnosti.

Kao potvrda opredeljenja Republike Srbije da se stvore realni uslovi za nesmetano ostvarivanje prava nacionalnih manjina iz Ustava i Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Narodna skupština Republike Srbije 31. avgusta 2009. godine usvojila je **Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina** („Sl. glasnik RS“, br. 72/2009). Zakon je stupio je na snagu 11. septembra 2009. godine. Ovim zakonom detaljno su uređene nadležnosti nacionalnih saveta u oblasti obrazovanja, kulture, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma, postupak izbora nacionalnih saveta, način finansiranja njihovog rada i druga pitanja od značaja za rad nacionalnih saveta. Član 2 Zakona uređuje da, radi ostvarivanja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina u Republici Srbiji mogu da izaberu svoje nacionalne savete koji predstavljaju nacionalnu manjinu u oblasti obrazovanja, kulture, obaveštavanja na jeziku nacionalne manjine i službene upotrebe jezika i pisma, i preko kojih nacionalne manjine učestvuju u

procesu odlučivanja ili odlučuju o pitanjima iz tih oblasti.

Nakon stupanja na snagu zakona, tokom 2010. i 2011. godine, Pokrajinskom ombudsmanu kao nezavisnom i samostalnom organu koji se stara o zaštiti i unapređenju ljudskih prava i sloboda svakog lica zajemčenih Ustavom, potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, zakonom i propisima Autonomne Pokrajine Vojvodine, novoizabrani nacionalni saveti, a i jedinice lokalne samouprave uputili su veći broj predstavki u vezi sa (ne)primenom Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Na osnovu Pokrajinske skupštinske odluke o Pokrajinskom ombudsmanu, ova institucija u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina, pored toga što prima i ispituje predstavke koje se odnose na kršenje prava nacionalnih manjina, između ostalog i prati primenu međunarodnih standarda o pravima nacionalnih manjina i zakona o pravima nacionalnih manjina, prikuplja informacije o primeni zakona i drugih propisa o pravima nacionalnih manjina, nadgleda praksu i kontinuirano prati ostvarivanje prava nacionalnih manjina u različitim oblastima društvenog života, nadgleda proces donošenja novih propisa ili izmenu važećih propisa u svim oblastima koje su u vezi sa položajem i ostvarivanjem prava nacionalnih manjina, daje savete nadležnim organima u vezi sa donošenjem, izmenama i dopunama propisa koji se odnose na zaštitu prava nacionalnih manjina, kao i u vezi sa primenom tih propisa. Iz podnetih predstavki i anlizom stanja, da se zaključiti da u oblasti ostvarivanja kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u praksi još uvek postoje znatne poteškoće koje mogu da ugroze ostvarivanje ovih prava. Većina predstavki sadrži pritužbe na ponašanje jedinica lokalne samouprave koje po tvrdnji podnosilaca predstavki ne saraduju sa nacionalnim savetima i ne zalažu se u dovoljnoj meri za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u oblastima obrazovanja i kulture, kao i službene upotrebe jezika i pisama. Jedinice lokalne samouprave u svojim predstavkama uglavnom se obraćaju pitanjima u vezi sa primenom zakona i zahtevima za pojašnjenje zakonskih odredbi, tvrdeći da zbog različitog uređivanja postupaka za ostvarivanje kolektivnih prava u oblasti obrazovanja i kulture, objektivno nisu u mogućnosti da udovolje zahtevima nacionalnih saveta.

U okvirima svojih nadležnosti, Pokrajinski ombudsman je procenio da je potrebno izvršiti analizu problema u dve ključne oblasti ostvarivanja manjinske samouprave, i to u oblasti obrazovanja i kulture. Kako je isto toliko važno izvršiti procenu i ocenu stanja i u oblastima informisanja i službene upotrebe jezika i pisama, ta analiza će biti predmet drugog istraživanja koje će se obaviti u najskorije vreme. Stalo se na stanovište da će se informacije pribaviti u dve faze, prvo od jedinica lokalne samouprave na teritoriji AP Vojvodine, a da će nakon obrade ovih informacija, u drugom krugu biti prikupljene informacije i od nacionalnih saveta. U tom istraživanju, Pokrajinski ombudsman će obuhvatiti sva ovlašćenja koja nacionalni saveti kao predstavnička tela imaju na osnovu Zakona o nacionalnim savetima, a u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i Zakona o kulturi.

Kao prvi korak, Pokrajinski ombudsman se obratio svim jedinicama lokalne samouprave u AP Vojvodini (45) zahtevajući dostavljanje određenih informacija na osnovu kojih bi se mogao doneti relevantan zaključak o saradnji između jedinica lokalnih samouprava i nacionalnih saveta nacionalnih manjina, kao i o kvalitetu te saradnje, a po pitanju ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina da preko svojih nacionalnih saveta učestvuju u procesu odlučivanja, ili sami odlučuju u oblastima

obrazovanja i kulture. Cilj prikupljanja informacija bio je da se dve godine nakon usvajanja Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina utvrdi, da li je Zakon u dovoljnoj meri počeo da se primenjuje da li su nacionalni saveti prepoznali svoje nadležnosti, da li su upoznati sa svojim pravima i obavezama iz Zakona, te da li su jedinice lokalne samouprave prepoznale svoje obaveze vezane za Zakonom uređene nadležnosti nacionalnih saveta. Predmet istraživanja bilo je i sagledavanje u kojoj su meri su nacionalni saveti vršili pojedine nadležnosti i ovlašćenja u navedenim oblastima, da li su i na koji način jedinice lokalne samouprave ispunjavale svoje obaveze prema nacionalnim savetima nacionalnih manjina i saradivale sa njima u vršenju tih pojedinih nadležnosti i ovlašćenja nacionalnih saveta. Iako su sve jedinice lokalne samouprave odgovorile na zahtev Pokrajinskog ombudsmana i dostavile većinu traženih informacija, već na prvi pogled se pokazalo da u većini jedinica lokalnih samouprava predsednik i sekretar skupštine jedinice lokalne samouprave, članovi opštinskih odnosno gradskih veća zaduženi za obrazovanje i kulturu kao i načelnik opštinske uprave, kao organi koji bi morali da budu upoznati sa pitanjem ostvarivanja kolektivnih prava nacionalnih manjina nisu bili dovoljno informisani, te da se do korisnih informacija i podobnih za tumačenje i obradu dolazilo nakon brojnih telefonskih razgovora i razmene e-mailova. Na osnovu dobijenih odgovora može se zaključiti da veliki broj ispitanih ne pravi razliku između nacionalnog saveta nacionalne manjine i saveta za međunacionalne odnose, a bilo je i onih koji su ga doživljavali kao nevladinu organizaciju.

Nakon dve godine primene u praksi ovog zakona uočljiv je nedostatak bližeg uređivanja određenih pitanja (npr. nedostatak kriterijuma za proglašenje ustanova od posebnog značaja), što bi se moglo prevazići dopunom zakona odredbom na osnovu koje bi nadležni ministar bio ovlašćen da ta pitanja uredi podzakonskim aktima.

Pored većeg broja nedoumica može se postaviti i pitanje da li sve nacionalne manjine koje su izabrale svoje nacionalne savete zaista imaju potrebu za manjinskom samoupravom u zakonom garantovanom obimu, na primer u slučajevima kada se u oblasti obrazovanja nastava ne izvodi na jeziku te nacionalne manjine, niti se jezik sa elementima nacionalne kulture izučava i nije u službenoj upotrebi. Potrebno je imati u vidu da nacionalni saveti predstavljaju nacionalnu manjinu u četiri ključne oblasti ostvarivanja kolektivnih prava, te se aktivnosti nacionalnih saveta ne mogu svesti isključivo na organizovanje i finansiranje kulturno-umetničkih manifestacija sa ciljem očuvanja nacionalnog identiteta.

Na osnovu raspoloživih podataka koji se odnose na ustanove u oblasti osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, bez predškolskih ustanova, analiza pokazuje sledeće:

OBLAST OBRAZOVANJA

I. Proglašenje obrazovno-vaspitnih ustanova za ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine

Jedna od nadležnosti nacionalnog saveta je i nadležnost iz člana 15 Zakona, da utvrđuje obrazovno-vaspitne ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine, te je kontaktiranje nacionalnih saveta sa jedinicama lokalne samouprave u

oblasti obrazovanja, evidentno pre svega u postupcima **proglašenja obrazovno-vaspitnih ustanova za ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine**. Naime, nakon što utvrde ovo svojstvo ustanove za obrazovanje čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave, nacionalni saveti o donetoj odluci pored ustanove, obaveštavaju i jedinicu lokalne samouprave.

U 16 jedinica lokalne samouprave, nacionalni saveti nacionalne manjine koristili su pravo iz Zakona da utvrde obrazovno-vaspitne ustanove za ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine. Ovo pravo je najviše koristio Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, te je ustanovom od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine proglasio ukupno 37 obrazovnih ustanova u 15 jedinica lokalne samouprave. Nacionalni savet češke nacionalne manjine, ustanovom od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine proglasio je ukupno u 8 obrazovnih ustanova u 2 jedinice lokalne samouprave.

II. Podnošenje zahteva za prenos osnivačkih prava

Članom 11 Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina propisano je da Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova **člana mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet**. Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina svojim odredbama daje mogućnost nacionalnim savetima nacionalnih manjina kao telima manjinske samouprave da podnošenjem zahteva Republici, autonomnoj pokrajini i jedinici lokalne samouprave kao osnivačima obrazovno-vaspitnih ustanova iniciraju prenos osnivačkih prava nad tim ustanovama, na nacionalni savet nacionalne manjine, u celini ili delimično.

Sagledavanjem dobijenih informacija uočeno je da, iako Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i Zakon o lokalnoj samoupravi daju mogućnost da jedinica lokalne samouprave osnuje ustanovu osnovnog obrazovanja, to se u praksi vrlo retko dešava, a kako je Republika Srbija osnivač većine osnovnih škola, podrazumeva se da će o inicijativama za prenos osnivačkih prava nad ovim ustanovama odlučivati Republika, a ne lokalne samouprave.

Prema podacima sa kojima raspolaže Pokrajinski ombudsman do sada je samo Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine inicirao prenos osnivačkih prava nad obrazovno-vaspitnim ustanovama na području AP Vojvodine. Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine inicirao je delimičan (50 %) prenos osnivačkih prava u 28 osnovnih i srednjih škola na području APV. Škole u kojima je iniciran delimičan prenos osnivačkih prava na Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine nalaze se na području 11 jedinica lokalne samouprave: Bačka Topola, Subotica, Senta, Ada, Kanjiža, Mali Idoš, Bečej, Zrenjanin, Kikinda, Temerin i Kovin.

U aprilu 2011. godine Skupština AP Vojvodine je kao osnivač, donela odluku da se na Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine delimično prenesu osnivačka prava nad Gimnazijom za talentovane učenike sa domom učenika „Boljaji“ u Senti i nad Gimnazijom za talentovane učenike „Deže Kostolanji“ u Subotici, a početkom jula predsednik Vlade AP Vojvodine i predsednik Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine potpisali su i ugovor o ovom prenosu.

U preostalih 26 obrazovno-vaspitnih ustanova još nije došlo do prenosa osnivačkih prava.

Na osnovu dobijenih informacija, uočljivo je da o velikom broju zahteva kojima je iniciran prenos osnivačkih prava nije doneta odluka. Kao najčešći razlog jedinice lokalne samouprave navode to da je pitanje prenosa osnivačkih prava, odnosno postupak prenosa za njih novina, da im nije poznato kako postupak treba da se sprovede, odnosno, koja se prava i obaveze ugovaraju. Jedan broj jedinica lokalne samouprave, Subotica, Ada, Kanjiža i Bečej, kao razlog zbog kojeg do prenosa nije došlo navodi činjenicu da jedinica lokalne samouprave kojoj je zahtev upućen i nije osnivač vaspitno-obrazovne ustanove, već je osnivač Republika odnosno Autonomna pokrajina Vojvodina.

Očigledno je da postoji ozbiljan problem u primeni zakona, jer Republika Srbija, Autonomna Pokrajina Vojvodina i jedinice lokalne samouprave u svojstvu osnivača obrazovno-vaspitnih ustanova, kao ni nacionalni saveti nisu sigurni u kom postupku treba da se izvrši prenos osnivačkih prava, da li osnivači obrazovno-vaspitnih ustanova imaju obavezu da uvek pozitivno odgovore na inicijativu nacionalnog saveta za prenos osnivačkih prava i koja prava, a naročito koje obaveze prelaze na nacionalni savet nakon prenošenja osnivačkih prava nad obrazovno-vaspitnim ustanovama.

III. Kontakti između nacionalnih saveta i jedinica lokalne samouprave u postupku izbora školskog odbora i direktora škole

Članom 12 Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina propisano je da u ustanovama predškolskog vaspitanja i obrazovanja, i osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, u kojima se obrazovno-vaspitni rad izvodi i na jeziku nacionalne manjine, ili u kojima se izučava govor, jezik ili kultura nacionalne manjine kao poseban nastavni predmet, nacionalni savet daje mišljenje o predloženim kandidatima za članove upravnog, odnosno školskog odbora - predstavnicima jedinice lokalne samouprave, daje mišljenje o kandidatu za direktora ustanove, daje mišljenje u postupku razrešenja direktora i članova organa upravljanja u ustanovama, a u ustanovama u kojima se u većini odeljenja obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine ili za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, predlaže članove upravnog, odnosno školskog odbora - predstavnike jedinice lokalne samouprave, daje mišljenje u postupku razrešenja direktora i članova organa upravljanja u ustanovama, daje prethodnu saglasnost za izbor direktora ustanova.

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Sl. glasnik RS“, br. 72/2009) takođe su uređena ova pitanja, ali na nešto drugačiji način. Na osnovu ovog zakona u ustanovi u kojoj se obrazovno-vaspitni rad izvodi i na jeziku nacionalne manjine članovi organa upravljanja - predstavnici jedinice lokalne samouprave imenuju se uz pribavljeno mišljenje odgovarajućeg nacionalnog saveta nacionalne manjine, a u ustanovi u kojoj se u većini odeljenja obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine ili za koje je, u skladu sa zakonom kojim se uređuju nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina, utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, nacionalni savet nacionalne manjine predlaže najmanje jednog člana jedinice lokalne samouprave u organ upravljanja.

Pribavljene informacije pokazuju da su u postupcima izbora članova školskih odbora ili direktora škola nacionalnih saveti i jedinice lokalne samouprave saradivali, odnosno zajednički odlučivali u 33 jedinice lokalne samouprave.

Najaktivniji je bio Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine koji je u 23 jedinice lokalne samouprave učestvovao u izborima članova školskih odbora (davanjem mišljenja o predloženim članovima ili predlaganjem članova), odnosno direktora u ukupno 81 obrazovno-vaspitnoj ustanovi.

Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine je u 10 jedinica lokalne samouprave učestvovao u izboru članova školskih odbora ili direktora za 14 obrazovno-vaspitnih ustanova.

Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine je saradivao sa 9 jedinica lokalne samouprave učestvujući u izborima članova školskih odbora ili direktora u 15 obrazovno-vaspitnih ustanova.

Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine je saradivao sa 5 jedinica lokalne samouprave učestvujući u izborima školskih odbora ili direktora u 11 vaspitno-obrazovnih ustanova.

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine je u 1 jedinici lokalne samouprave uzeo učešća u izboru članova školskog odbora u 11 obrazovno-vaspitnih ustanova.

Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine saradivao je sa 2 jedinice lokalne samouprave učestvujući u izborima školskih odbora ili direktora u 9 obrazovno-vaspitnih ustanova.

Nacionalni savet ukrajinske nacionalne manjine je u 2 jedinice lokalne samouprave vršio svoje nadležnosti u oblasti obrazovanja učestvujući u izborima članova školskih odbora ili direktora u 5 vaspitno-obrazovnih ustanova.

Nacionalni savet romske nacionalne manjine saradivao je sa 2 jedinice lokalne samouprave učestvujući u izboru članova školskog odbora u 2 osnovne škole.

Uočljivo je da se jedinice lokalne samouprave Bela Crkva i Kovin nisu obraćale Nacionalnom savetu češke nacionalne manjine prilikom izbora članova školskih odbora ili direktora iako su imale tu obavezu s obzirom na to da je ovaj nacionalni savet proglasio pojedine škole na njihovoj teritoriji za škole od posebnog značaja za obrazovanje ove nacionalne manjine.

Prema raspoloživim podacima, prilikom davanja mišljenja o predloženim članovima školskog odbora od strane jedinice lokalne samouprave u Subotici, Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine i Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine na zahtev jedinice lokalne samouprave, nisu dali pozitivno mišljenje za nekoliko predloženih kandidata.

Jedan broj lokalnih samouprava neosnovano smatra da se navedene odredbe zakona ne moraju poštovati u slučajevima pojedinačnih izbora članova školskog odbora, kada se izbor vrši pre isteka mandata, pa se bira novi član npr. zbog ostavke ili smrti člana odbora koji je u mandatu (Sremska Mitrovica). Ove jedinice lokalne samouprave imaju stav da se odredbe zakona primenjuju smu na izbore novih školskih odbora. Ovakav pristup je pogrešan.

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine nije dostavio traženo mišljenje za članove školskog odbora za jednu osnovnu školu u Pančevu, a odbio je davanje saglasnosti za izbor direktora gimnazije u Senti, zbog toga što smatra da je direktora izabrao nezakonito izabran školski odbor budući da u njemu nisu sva tri člana predstavnika jedinice lokalne samouprave po predlogu saveta.

Najviše dilema se pojavilo u realizaciji ovih nadležnosti nacionalnih saveta. Nacionalni saveti i jedinice lokalne samouprave su na početku primene Zakona imale

dileme u vezi sa obaveznošću odnosno, neobaveznošću prihvatanja mišljenja nacionalnog saveta o predloženim kandidatima za članove školskog odbora kao i o kandidatu za direktora ustanove, da bi se stalo na stanovište da je traženje mišljenja obavezno, ali ono ne mora da bude i uvaženo.

Druga dilema se javila u vezi sa realizacijom prava nacionalnih saveta da predlažu članove školskog odbora - predstavnika jedinice lokalne samouprave ustanova u kojima se u većini odeljenja obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine ili za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu. Situacija je tokom prethodne dve godine bila konfuzna pre svega zbog toga što su dva zakona, Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (koji su doneti na istoj sednici Narodne skupštine i stupili na snagu istog dana), na različit način uredila pitanje predlaganja članova školskog odbora. Nakon usvajanja Zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja nije više sporno da li nacionalni saveti predlažu sve (3) članove školskog odbora ili najmanje jednog. Sad je ovo pitanje u oba zakona rešeno na istovetan način, međutim, i dalje ostaje otvoreno pitanje šta se dešava kada skupština jedinice lokalne samouprave zbog nedovoljnog broja glasova ne izabere predložene kandidate, budući da se članovi školskih odbora biraju na sednicama skupštine opštine.

Različitih stanovišta ima i što se tiče ovlašćenja nacionalnih saveta za davanje prethodne saglasnosti za izbor direktora ustanova u kojima se u većini odeljenja obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine ili za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu. Ova mogućnost nacionalnog saveta često se tumači kao mogućnost „veta“ nacionalnog saveta i nije dovoljno jasno na koji način se rešavaju problemi koji nastaju prilikom realizacije ovog ovlašćenja. Naime, zakonom nije posebno uređeno pitanje obaveze obrazlaganja odluka o davanju odnosno nedavanju prethodne saglasnosti za izbor direktora ustanova, iako diskreciono pravo podrazumeva adekvatno obrazloženje, što može da dovede do zloupotreba ovog prava. Takođe, davanje saglasnosti treba da se zasniva samo na oceni podobnosti kandidata.

IV. Predlozi osnivaču za osamostaljivanje izdvojenog odeljenja škole u kojem se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine

Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina propisuje kao jednu od nadležnosti nacionalnog saveta u oblasti obrazovanja, da predlaže osnivaču obrazovno-vaspitne ustanove osamostaljivanje izdvojenog odeljenja škole u kojem se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine.

Predloga za osamostaljivanje odeljenja škole u kojem se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine bilo je samo u Žitištu, a podneo ga je Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine tražeći osamostaljivanje isturenog školskog odeljenja „Adi Endre“ u Tordi koje je isturenjeno Osnovne škole „Nikola Tesla“ iz Banatskog Karađorđeva. Prema raspoloživim podacima sa zvanične internet prezentacije opštine Žitište u ovom isturenenom odeljenju nastavu pohađa 169 učenika. S obzirom na to da je osnivač OŠ „Nikola Tesla“ u Banatskom Karađorđevu Republika Srbija, zahtev za osamostaljenjem izdvojenog odeljenja ove škole u Tordi upućen je Ministarstvu prosvete i po zahtevu još uvek nije rešeno.

OBLAST KULTURE

I. Proglašenje ustanova kulture za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine

Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina uređeno je da nacionalni savet može, u skladu sa zakonom, osnivati ustanove kulture radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalne manjine i vršiti prava i obaveze osnivača, da ove ustanove nacionalni savet osniva samostalno ili zajedno sa Republikom, autonomnom pokrajinom, jedinicom lokalne samouprave ili drugim pravnim licem, u skladu sa zakonom, a da Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova u oblasti kulture mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.

Članom 17 Zakona propisano je da u ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove, daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove i daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove. Ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora.

U 14 jedinica lokalne samouprave došlo je do utvrđivanja (proglašenja) jednog broja ustanova čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave, za ustanove kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine. Dve jedinice lokalne samouprave, Nova Crnja i Bač ovaj podatak nisu dostavile.

Ustanove i u oblasti kulture kao ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine utvrdili (proglasili) su ukupno 72 ustanove, i to:

- *Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine u 10 jedinica lokalne samouprave (28 ustanova),*
- *Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine u 3 jedinice lokalne samouprave (22 ustanove),*
- *Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine u 2 jedinice lokalne samouprave (11 ustanova),*
- *Nacionalni savet romske nacionalne manjine u 1 jedinici lokalne samouprave (8 ustanova),*
- *Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine u 1 jedinici lokalne samouprave (5 ustanova),*
- *Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine u 1 jedinici lokalne samouprave (2 ustanove),*

- *Nacionalni savet nemačke nacionalne manjine u 1 jedinici lokalne samouprave (2 ustanove).*

U vršenju ove nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina, Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine i Nacionalni savet romske nacionalne manjine proglasili su Zoološki vrt i Studentski centar-dom učenika u Subotici za ustanove kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine, iako delatnost ovih ustanova po njihovom karakteru ne doprinosi na direktan način očuvanju i unapređivanju kulturnog identiteta nacionalne manjine jer nemaju značaja ni u jednoj od od četiri oblasti u kojima nacionalne manjine uživaju kulturnu autonomiju.

Obaveštenja o proglašenja ustanova za ustanove i u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine, jedinice lokalne samouprave i Autonomne pokrajine Vojvodine primale su i primaju se sa velikom dozom otpora, jer se pokazalo da bi postupci bili mnogo jednostavniji kada bi bili propisani ili kriterijumi i merila na osnovu kojih određene ustanove ne bi mogle biti predmet proglašavanja za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, ili kriterijumi i merila na osnovu kojih bi se utvrđivalo koje ustanove mogu da budu utvrđivane za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine.

II. Imenovanje članova upravnog odbora u ustanovama kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili za ustanove od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine i izmena osnivačkih akata ustanova kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine

Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina u članu 17 propisuje da u ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove, daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove, daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove, a ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora.

Zakon o kulturi („Sl. glasnik RS“, br. 72/2009) u članu 5 propisuje da se nacionalni saveti nacionalnih manjina staraju o sprovođenju kulturne politike nacionalne manjine i, u skladu sa zakonom, učestvuju u procesu odlučivanja ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, osnivaju ustanove kulture i druga pravna lica u kulturi. Član 24 istog zakona propisuje da Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave mogu osnivati ustanove radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta

nacionalnih manjina, odnosno mogu, na predlog nacionalnog saveta nacionalne manjine, **izmenom osnivačkog akta** za pojedine postojeće ustanove utvrditi da su od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje nacionalnog identiteta nacionalnih manjina. U slučaju osnivanja ovih ustanova, prethodno se pribavlja mišljenje nacionalnog saveta nacionalne manjine. Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, kao osnivači ovih ustanova, mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet nacionalne manjine. Članom 35 propisano je da u slučaju ustanove za koju se izmenom osnivačkog akta utvrdi da je od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet nacionalne manjine daje mišljenje u postupku imenovanja direktora.

U Bačkoj Topoli, Adi i Kanjiži na inicijativu Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine, došlo je do izmene osnivačkih akata ustanova kulture koje su utvrđene kao ustanove od posebnog značaja, a na inicijativu istog saveta postupak je započet i u toku je i u Beloj Crkvi. Postupak je u toku i u Subotici na inicijativu nacionalnih saveta mađarske, hrvatske, bunjevačke i romske nacionalne manjine, i u Somboru, na zahtev mađarskog nacionalnog saveta.

Tri jedinice lokalne samouprave Bečej, Novi Sad i Zrenjanin, dostavile su podatak o tome da se nije pristupilo izmeni osnivačkih akata pozivajući se na neusaglašenosti Zakona o kulturi sa Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina.¹ U Bečeju i Zrenjaninu inicijativa je potekla od Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine, a u Novom Sadu na inicijativu nacionalnih saveta hrvatske, bunjevačke i nemačke nacionalne manjine.

III. Prenošnje osnivačkih prava nad ustanovama kulture koje su nacionalni saveti nacionalnih manjina proglasili od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj kulturne posebnosti i očuvanje kulturnog identiteta nacionalne manjine na nacionalni savet nacionalne manjine

Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova kulture, mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet nacionalne manjine. Ova mogućnost garantovana je kako Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, tako i Zakonom o kulturi.

Samo u jednoj jedinici lokalne samouprave došlo je do prenosa osnivačkih prava nad ustanovom kulture i to nad ustanovom „Hrvatski dom“ u Sremskoj Mitrovici na Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine.

Nacionalni savet makedonske nacionalne manjine postavio je zahtev da se promene osnivački akti da taj nacionalni savet bude suosnivač tri ustanove kulture: Muzej grada Novog Sada, Gradska biblioteka Novi Sad i Kulturni centar Novi Sad.

¹ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava preporučilo je dopisom br. 290-011-00-00003/2011-6 od 22. februara 2011. godine Gradu Zrenjaninu da se odloži izmenu osnivačkih akata ustanova kulture (a samim tim i imenovanja članova upravnog odbora od strane nacionalnih saveta nacionalnih manjina) koje su proglašena od posebnog značaja za nacionalnu manjinu dok se ne usklade odredbe Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Zakona o kulturi.

Na osnovu dobijenih informacija, uočljivo je da kao i u oblasti obrazovanja, o velikom broju zahteva kojima je iniciran prenos osnivačkih prava nije rešavano. Jedinice lokalne samouprave kao razlog navode da je pitanje prenosa osnivačkih prava, odnosno postupak prenosa za njih novina, da im nije poznato kako postupak treba da se sprovede i koja prava i obaveze treba da čine sastavni deo ugovora. Očigledno je da Republika Srbija, Autonomna Pokrajina Vojvodina i jedinice lokalne samouprave u svojstvu osnivača ustanova u oblasti kulture, kao ni većina nacionalnih saveta nisu upoznati sa postupkom prenosa osnivačkih prava, o tome da li osnivači ustanova imaju obavezu da svaku inicijativu prihvate i daju pozitivan odgovor na zahtev za prenos osnivačkih prava i koja prava i obaveze prelaze na nacionalni savet nakon prenošenja osnivačkih prava nad ustanovama kulture. Neprihvatljivo je da jedinice lokalne samouprave nisu upoznate sa vrstom i obimom prava i obaveza koja se u celini ili delimično prenose na nacionalni savet, budući da prava i obaveze koje se prenose do samog prenosa vrši jedinica lokalne samouprave kao osnivač. Najviše nedoumica postoji oko pitanja finansiranja rada ustanova nakon prenosa osnivačkih prava, s obzirom na to da prenos osnivačkih prava podrazumeva i prenos finansijskih sredstava sa računa dosadašnjeg osnivača na račun nacionalnog saveta na koga su osnivačka prava prešla u celini ili delimično. Imajući u vidu da nacionalni saveti nisu indirektni budžetski korisnici (iako Zakon o nacionalnim savetima podrazumeva takvo njihovo svojstvo) već se finansiraju putem "dotacija", postavlja se pitanje praćenja trošenja budžetskih sredstava za rad ovih ustanova.

IV. Traženje predloga od nacionalnih saveta nacionalnih manjina kod dodele sredstava putem javnog konkursa ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture

Članom 18 Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina propisano je pravo nacionalnog saveta da daje predlog za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture.

Šest jedinica lokalne samouprave, Sremska Mitrovica, Kanjiža, Novi Sad, Subotica, Mali Idoš i Senta obratile su se nacionalnim savetima zahtevom da daju predloge prilikom dodele sredstava ustanovama, manifestacijama, i udruženjima nacionalnih manjina putem javnog konkursa.

Prilikom dodele sredstava putem javnog konkursa 17 jedinica lokalne samouprave nije se obraćalo nacionalnim savetima nacionalnih manjina, 1 jedinica lokalne samouprave, Bela Crkva nema podatke, 5 jedinica lokalne samouprave, Vrbas, Odžaci, Nova Crnja, Kikinda i Bač nije dalo odgovor na ovo pitanje.

Prema raspoloživim podacima u 16 jedinica lokalne samouprave nisu raspisivani javni konkursi, odnosno sredstva se ne dodeljuju putem javnog konkursa.

Na osnovu formulacije odgovora lokalnih samouprava po ovom pitanju, da se zaključiti da jedinice lokalne samouprave ne prepoznaju svoju obavezu da je, u slučaju kada se raspisuju javni konkursi za dodelu sredstava iz budžeta za ustanove, manifestacije i udruženja nacionalnih manjina u oblasti kulture zatraže, potrebno od

nacionalnih saveta tražiti predlog za dodelu ovih sredstava ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalnih manjina koji su se prijavili na konkurs.

V. Traženje predloga nacionalnih saveta nacionalnih manjina za dodelu sredstava putem javnog konkursa pravnim i fizičkim licima za informisanje na jezicima nacionalnih manjina

Uočljivo je da nijedna lokalna samouprava nije konkretno odgovorila na pitanje da li je u sprovođenju javnog konkursa za dodelu sredstava pravnim i fizičkim licima za informisanje na jezicima nacionalnih manjina tražila i predlog nacionalnih saveta nacionalnih manjina za dodelu sredstava.

Iz dostavljenih informacija može se utvrditi sledeće:

Putem javnog konkursa 4 jedinice lokalne samouprave dodeljivale su sredstva za informisanje na jezicima nacionalnih manjina (Novi Sad – konkurs u toku, Subotica², Temerin i Sombor).

Prema raspoloživim podacima u 32 jedinici lokalne samouprave nije bilo konkursa, dok jedinica lokalne samouprave Bela Crkva nema podatke o tome.

Tražene podatke nije dostavilo 9 jedinica lokalne samouprave, Sremski Karlovci, Inđija, Čoka, Novi Bečej, Sremska Mitrovica, Apatin, Sečanj, Bač i Zrenjanin.

Značajan broj jedinica lokalnih samouprave dodeljuje sredstva za informisanje na jezicima nacionalnih manjina iz budžeta na osnovu ugovora, a ne na osnovu javnog konkursa, što bi moglo da bude predmet ocene zakonitosti rada.

VI. Prenos osnivačkih prava nad ustanovama koje obavljaju javno informisanje isključivo na jeziku nacionalne manjine

U 32 jedinice lokalne samouprave nije bilo prenosa osnivačkih prava nad ustanovama koje obavljaju javno informisanje isključivo na jeziku nacionalne manjine. Informacije sadrže podatak da u jedinici lokalne samouprave ili ne postoje mediji koji informišu isključivo na jeziku nacionalne manjine, ili da jedinica lokalne samouprave nije osnivač takvih medija, odnosno da nije bilo takve inicijative od strane nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Ukupno 13 jedinica lokalne samouprave, Bela Crkva, Sremski Karlovci, Vrbas, Čoka, Sremska Mitrovica, Novi Sad, Temerin, Kula, Žitište, Mali Idoš, Senta, Sečanj i Bač nije dostavilo informaciju o tome da li je bilo ili nije bilo slučajeva prenosa osnivačkih prava.

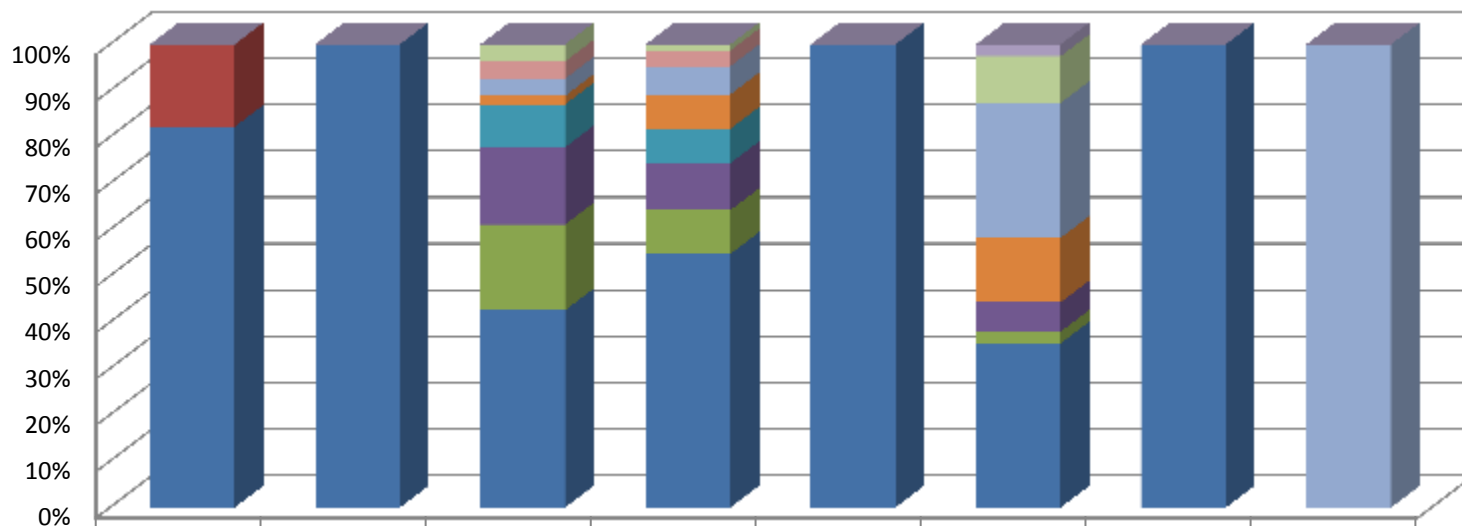
U oblasti kulture nacionalni saveti u odnosu na jedinice lokalne samouprave, imaju i druga ovlašćenja kao što su ovlašćenja da utvrđuju koja su pokretna i nepokretna kulturna dobra od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, daju mišljenja i predloge u postupku izrade prostornih i urbanističkih planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze kulturna dobra od posebnog značaja, predlažu obustavljanje izvršenja prostornih i urbanističkih planova ako smatraju da se time ugrožavaju ta kulturna

² Javni konkurs sproveden 2010. godine, za 2011. godinu nema raspoloživih podataka.

dobra, daju prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra od posebnog značaja na novu lokaciju, daju mišljenje u postupku osnivanja ili ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koji imaju fond knjiga na jeziku nacionalne manjine, i odlučuju o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

Stiče se utisak da jedinice lokalne samouprave nisu najbolje upoznate sa drugim nadležnostima nacionalnih saveta u oblasti kulture izvan onih koje se odnose na proglašenje ustanove kulture za ustanovu od posebnog značaja za nacionalnu manjinu i imenovanje člana upravnog odbora te ustanove.

U sprovedenom istraživanju Pokrajinski ombudsman nije stekao uverenje da je između nacionalnih saveta i jedinica lokalnih samouprava bilo saradnje na ovim relacijama.



	Proглаšenje obrazovno-vaspitne ustanove od posebnog značaja...	Zahtev za prenos osnivačkih prava...	Izbor školskog odbora...	Izbor direktora...	Osamostaljenje izdvojenog odeljenja škole...	Proглаšenje ustanova kulture za ustanove od posebnog značaja...	Imenovanje članova UO u ustanovama kulture i izmena osnivačkih akata ustanova kulture od posebnog značaja...	Prenošenje osnivačkih prava nad ustanovama kulture...
--	--	--------------------------------------	--------------------------	--------------------	--	---	--	---

nemački nacionalni savet	0	0	0	0	0	2	0	0
romski nacionalni savet	0	0	2	2	0	8	0	0
ukrajinski nacionalni savet	0	0	2	5	0	0	0	0
hrvatski nacionalni savet	0	0	2	9	0	23	0	1
bunjevački nacionalni savet	0	0	1	11	0	11	0	0
rusinski nacionalni savet	0	0	5	11	0	0	0	0
rumunski nacionalni savet	0	0	9	15	0	5	0	0
slovački nacionalni savet	0	0	10	14	0	2	0	0
češki nacionalni savet	8	0	0	0	0	0	0	0
mađarski nacionalni savet	37	28	23	81	1	28	3	0